

Finanční rozvědka posiluje, zřídí oddělení kvůli Rusku. Počet lidí vůbec nebyl adekvátní, říká Jiří Hylmar

5.9.2022 - Zdislava Pokorná a Michal Tom | Ministerstvo financí ČR

Finanční analytický úřad (FAÚ) už od začátku války na Ukrajině zmrazil ruský majetek v hodnotě do deseti miliard korun.

„Část majetku je na bankovních účtech, což je nejjednodušší varianta. Další část je ve formě zmrazení cenných papírů,“ říká v rozhovoru nový ředitel úřadu Jiří Hylmar. Dodnes měla mezinárodní sankce na starosti polovina výkonné části úřadu. Změna ale nastane už na začátku října, kdy začne fungovat speciální sankční oddělení. Úřad navíc dostal nové posily. „Jedná se o deset lidí. Požádal jsem o to pana ministra,“ říká Hylmar.

- Kam bude Jiří Hylmar směřovat Finanční analytický úřad.
- Jaké budou priority úřadu v následujících letech.
- Jak se úřad vypořádává s vymáháním mezinárodních sankcí.
- Na jaké největší překážky v rámci mezinárodních sankcí úředníci narážejí.

Na začátku července jste byl oficiálně jmenován do čela úřadu. Kam jej chcete směřovat?

Aby splnil úkoly, které jsou na něj kladeny. FAÚ se zabývá problematikou praní špinavých peněz a financování terorismu, aktuálně však především agendou mezinárodních sankcí. V krátkodobém horizontu je třeba právě na tuto agendu reagovat co nejrychleji.

Vzhledem k tomu, že v úřadu působím patnáct let, prošel jsem tady všemi pozicemi od řadového referenta až po zástupce ředitele. Samozřejmě nějakou představu o směřování mám a nemám problém se o ni podělit, ale jak říkám: prioritně musíme řešit věci týkající se mezinárodních sankcí.

Co už jste v úřadu změnil? Jaké byly vaše první kroky?

Vedení úřadu jsem převzal v hektické době, kdy započal konflikt na Ukrajině. Úřad je gestorem pro výkon mezinárodních sankcí, takže v prvních chvílích bylo potřeba reagovat na tuto agendu. Toto byl první a zásadní úkol, který i nadále přetrvává.

Historicky byl objem sankcí minimální. Dříve jsme řešili sankce vůči Severní Koreji, například ke vztahu k jejím studentům. Dneska jsou ale sankce tisícinásobně vyššího rozsahu. Museli jsme na to reagovat rychle i z personálního hlediska.

Bohužel odborníka na mezinárodní sankce ze dne na den neseženete. Museli jsme jít cestou dočasného utlumení zásadních agend na úkor sankcí. Dneska už si myslím, že jsme ušli kus cesty, a mohu říci, že od prvního října vznikne v rámci naší struktury specializované pracoviště. Bude se jednat o oddělení, které bude mít samostatnou gesci mezinárodních sankcí.

Jak bude toto nové oddělení personálně pokryté?

FAÚ má aktuálně šedesát zaměstnanců, z toho třicet lidí je ve výkonné části analytické a dvanáct lidí je v oblasti kontroly povinných osob a v oddělení právním. Původně byla tato problematika sankcí

zařazena právě do oddělení právního, přičemž počet lidí, který se měl sankcemi zabývat, nebyl vůbec adekvátní.

I proto jsme pracovníky z analytického a kontrolního oddělení dočasně převedli na agendu mezinárodních sankcí. Nové oddělení nám samozřejmě pomůže, ale budeme se muset vypořádat s resty, které se nakupily.

Kdybych se ještě vrátil k vaší otázce, co jsem změnil: postrádali jsme oddělení strategické analýzy, takže zároveň s vytvořením oddělení sankcí vznikne od prvního října i oddělení strategické analýzy.

Kolik tedy bude v novém sankčním oddělení pracovníků?

V tomto odboru máme celkem devět lidí. Sankcemi se bude ve finále zabývat více lidí. Hodně sankčních podnětů chodí na úřad v rámci podezřelých obchodů, takže se touto problematikou budou zabývat ještě další analytici. I nadále to bude polovina výkonné části.

Už v dubnu jste říkal, že požádáte ministra financí Zbyňka Stanjuru o možnost navýšení personální kapacity úřadu. To se povedlo?

Ano, to se povedlo.

O jak velkém posílení se bavíme?

Jedná se o deset lidí. Požádal jsem o to pana ministra. Přiznám se ale, že obsazování lidí není vždy jednoduché, protože chceme kvalitní lidi, a pokud je někdo kvalitní, je někde zaměstnaný a zaměstnavatel ho neuvolní ze dne na den. Takže tohle nás limituje.

Vy jste pro Seznam Zprávy uvedl, že FAÚ uvalil sankce na tři fyzické osoby a osmnáct firem. Není to málo?

Dotaz směřoval na počet subjektů a já nejsem pod tlakem, abych tato čísla nějak navyšoval. Je potřeba za tím ale hledat i to, že některým subjektům je zmražen majetek ve více případech. Číslo je tedy objektivně vyšší. FAÚ zároveň provádí celou řadu dalších šetření, kde ještě nedošlo k rozhodnutí. Když se dozvíme, že je zde sankcionovaný majetek, zmrazíme ho. Nejsem schopen ovlivnit, zda z lidí na sankčních seznamech někdo v Česku má, nebo nemá majetek.

V těchto číslech jsou navíc obsaženy pouze mrazicí sankce. Uplatňujeme také celou řadu dalších sankcí, například v oblasti finančnictví nebo obchodu, které se týkají obrovského množství případů. Můžu také garantovat, že v českých bankách není účet sankcionovaných subjektů, který by nebyl zmražen.

Můžeme samozřejmě polemizovat nad tím, jak velký problém je zmrazit nepřímé vlastnictví. Zjišťování skutečného vlastníka je ale investigativní, až detektivní činnosti. V takovém případě spolupracujeme s dalšími partnery i v Česku a zahraničí, je tedy pravděpodobné, že se počet bude zvyšovat. Není to ale jednoduchá záležitost.

Dvacet let starý zákon

S jakými problémy se nyní nejvíce potýkáte?

V únoru začala ruská invaze na Ukrajinu a my na to začali reagovat. Měli jsme ale sankční zákon, který byl dvacet let starý. Na některé věci nepamatoval. V legislativně krátké době máme připravenou novelu, která je účinná již od 1. září. Byl to rekordní čas a podařilo se vyřešit nejtěžší

porodní bolesti týkající se administrativní zátěže nebo prostupnosti zákonů, případně mlčenlivosti. Vy jste se nás pravidelně ptali, zda nějaký majetek mrazíme, a my to ani nemohli říct. Tyto věci jsou nyní ošetřené. A je pravdou, že z těch hlavních problémů nyní zůstalo dohledávání skrytých vlastníků. Není to neřešitelné, ale je to časově náročné a vyžaduje to mezinárodní spolupráci.

Pomohla tomu nějak evidence skutečných vlastníků?

Myslím si, že to není ten zásadní nástroj. Je potřeba jít cestou aktivního šetření v rámci mezinárodní spolupráce.

Ani ta asi nemusí být vždy dostatečná. Některé úřady nemusí být tak připravené nebo vybavené.

To ano, ale cítím tlak posilovat pravomoci finančních zpravodajských jednotek i jinde.

V dubnu jste zmínil třeba těžší spolupráci s Kyprem. Ta se zlepšila?

Je potřeba vnímat jinou věc. My máme možnost komunikovat s partnerskými zahraničními finančními zpravodajskými jednotkami, do jejichž gesce ovšem patří problematika praní peněz a financování terorismu – vykonávání sankcí je v zahraničí zpravidla svěřena jiným úřadům. Kdyby mezinárodní sankce ve všech státech vykonávaly finanční zpravodajské jednotky, bylo by to jednodušší. V jiných státech je ale tato problematika svěřena státnímu zastupitelství, ministerstvu zahraničních věcí, centrální bance, případně tam mají specializovaný úřad. Pak je ta komunikace samozřejmě složitější, než si vysvětlíme, jakým způsobem si informace vyměníme. Nemaří to ale vlastní mrazení.

Můžeme využít předběžné opatření, kterým zajistíme, aby nám majetek nezmizel, než dojde k meritornímu rozhodnutí. To, že se proces může protáhnout, neznamená, že by nám to zabránilo efektivně mrazit. Bohužel jsou někdy lhůty delší. Vy byste samozřejmě byli rádi, kdyby ty počty sankcionovaných rostly rychleji, ale je tam i tento objektivní faktor. S tím se ale potýká každý obdobný úřad.

Takže i nyní jsou předběžná opatření na subjekty, které prošetřujete.

Přesně tak.

Kolik takových opatření běží?

Nechci to nějak blíže specifikovat, ale jsou jich desítky.

FAÚ udělilo celkem šestnáct výjimek ze sankcí, z jakého důvodu?

Vypovídá to o tom, že sankční režimy za určitých podmínek počítají s udělením výjimek. My je v takovém případě můžeme udělovat, ale tak, aby byly co nejužší. Důvody mohou být humanitární, důvodem může být i přístup ke kritické infrastruktuře. Jedná se jak o výjimky ze zmrazení, ale i z jiných režimů. A my sice píšeme o šestnácti subjektech, ale některé subjekty ji dostaly i vícekrát. Snažíme se je dávat v konkrétních případech dle objektivní potřeby, místo abychom nějakému subjektu dávali blanketní výjimku.

Takže se jedná pouze o výjimky na konkrétní část podnikání?

Třeba na konkrétní zakázku. Není to tak, že bychom pardonovali firmu jako takovou. Pokud nějaká zakázka splňuje udělení výjimky, jdeme touto cestou. Výjimky ale musí být odůvodnitelné a reportujeme je Evropské komisi. Není to tak, že bychom dávali výjimku, komu chceme. Ta výjimka

přitom může být třeba pouze na provedení jedné bankovní transakce ze zmrazeného účtu.

Cílem není zlikvidovat funkční firmu

Česko zmrazilo majetek v hodnotě deseti miliard korun. Co se s ním děje?

Zatím je zmražen a nevyskytly se okolnosti, na základě kterých by bylo nutné ho třeba prodávat. Část majetku je na bankovních účtech, což je nejjednodušší varianta. Další část je ve formě zmražení cenných papírů. Firmy normálně fungují, ale je zabezpečeno, aby je vlastník nemohl prodat nebo z nich mít výnos. Cílem opatření není zlikvidovat funkční firmu, ve které pracují stovky lidí. Dokážu si představit i situaci, kdy bude umožněn prodej, výnos z něj se ale následně musí zmrazit.

FAÚ v minulosti řekl, že na správu majetku nepadne ani koruna. Jak dlouho se to dá dělat?

Jedním z příkladů byly hotely, ty ale fungují a vydělají si na sebe. I současný sankční zákon umožňoval prodej majetku, který si na sebe nevydělá: je totiž absurdní, abychom na něj ještě dopláceli. Zákon umožňuje tuto disproporci řešit. Změna je nyní v tom, že novela sankčního zákona zavádí rovněž poplatek za správu majetku ve výši tří procent z hodnoty ročně.

Musel už FAÚ nějaký majetek prodat?

Ne.

Hovoří se o možnosti konfiskace majetku?

Jsem státní úředník, který funguje podle platných zákonů. Pokud by tedy bylo v zákoně něco, co by se týkalo konfiskací, bude se tím nejspíš nějaký úřad zabývat, ale aktuálně mi nepřísluší o tom přemýšlet. Pokud by vznikla nějaká pohledávka, řešilo by se to třeba prodejem majetku, ale to je něco jiného než konfiskace.

V posledních měsících získali čeští majitelé několik firem, které měly původně ruské vlastníky. Jde třeba o Škodu JS, které hrozily sankce. Jak toto vnímáte? Zabýval se váš úřad těmi transakcemi?

Máme pravomoc zasahovat ve chvíli, kdy je subjekt sankcionovaný. V tuto chvíli jsme neměli zákonnou možnost do toho zasahovat. Něco jiného by bylo, kdybychom měli podezření, že ten prodej může být financován z nelegálních prostředků.

Kdybychom se ještě vrátili k jaru, kdy jste se začali zabývat mezinárodními sankcemi: FAÚ tehdy navrhoval jména ruských činitelů na sankční seznamy. Proč se tam nikdy nedostala?

Nejsem z těch, který by nějakým způsobem komentoval výkonnost či nevýkonnost jiných orgánů. Mě zajímá FAÚ a mohu říct, že úřad není zodpovědný za to, kdo bude na sankčních seznamech. My můžeme něco doporučit; v případě, že to neprojde, musíme k tomu přistupovat tak, že bohužel daná osoba či subjekt není na sankčním seznamu.

Ale FAÚ navrhoval české diplomacii konkrétní jména.

To bych nechtěl komentovat. Myslím si, že byla spousta iniciativ, které navrhovaly různá jména. Ale za nás říkám, že pro nás je podstatné, zda je subjekt na sankčních seznamech EU, protože FAÚ není tou institucí, která vyjednává zařazení osob či subjektů na tyto seznamy. Od toho jsou v ČR jiné úřady.

Není za tím i možný laxní přístup vlády?

Tohle mi nepřísluší komentovat. Ukončil bych to tím, že bych vás odkázal na příslušné úřady, které jsou za to zodpovědné.

Obrátit důkazní břemeno

Jak vymáhání sankcí usnadní Magnitského zákon?

Je otázkou, které subjekty budou v rámci zákona na seznam zařazeny, což nejde za námi. My provádíme ten vlastní výkon. V případě, že nám tyto subjekty budou určeny v rámci Magnitského zákona, budeme se podle toho řídit.

Může to pomoci, když budeme chtít jako Česká republika zařadit nějaký subjekt dřív, než se dostane na evropský sankční seznam. Takže díky tomu budete schopni daný majetek předblokovat a zabránit tomu, aby se konkrétní osoby majetku stihly například i zbavit.

Není to ale trochu pozdě? Neměla být tato předblokace majetku na základě legislativy možná už dříve?

Zákon, který jde za ministerstvem financí, to znamená zákon o provádění mezinárodních sankcí, byl novelizován v rekordním čase. Nemohu komentovat zákony, které nejsou v gesci ministerstva financí.

Praní špinavých peněz je jednou z hlavních agend úřadu. Zároveň dlouhodobě narážíte na to, že řešíte případy, u kterých mají vyšetřovatelé sesbírané důkazy a transakce nesou všechny znaky praní špinavých peněz, na trvalé zablokování peněz to však v Česku nestačí. A to kvůli tomu, že nejste schopni doložit zdrojový trestný čin. Budete tlačit na změnu legislativy?

Samozřejmě. My máme koncipovanou skutkovou podstatu trestného činu praní špinavých peněz tak, že víme zdrojový trestný čin. Když se na to reálně podíváte, zdrojový trestný čin většinou musíte zjistit v zemích bývalého Sovětského svazu. Dokážete si tedy představit, jak je to zvláště nyní těžké zjistit. Jsme schopni rychle předat případy orgánům činným v trestním řízení; pak ale nastává problém, že jsou případy odložené, protože se nedokáže zjistit zdrojový trestný čin.

Aktuálně existuje pracovní skupina při ministerstvu spravedlnosti, která se touto problematikou a změnou legislativy zabývá. My ve skupině aktivně participujeme a naším očekáváním je, že to přinese nějaké řešení, protože tento stav blokuje kapacity státní správy bez nějakého výsledku.

Z Akčního plánu prevence a boje proti praní peněz a financování terorismu vyplývá, že na řešení úkolu je čas do poloviny příštího roku. Dá se to do té doby stihnout?

Pevně doufám, že ano. Je to otázka legislativního procesu, který nejsem schopný ovlivnit. Ale pokud bude tato norma přijata, bude podle ní úřad postupovat.

Jak by se měl zákon změnit? Měla by původ peněz či majetek prokazovat konkrétní osoba, a už ne orgány činné v trestním řízení?

Když to zjednoduším, tak ano. Obrácení důkazního břemena by situaci velice pomohlo.

A myslíte, že se důkazní břemeno otočí?

Pevně v to doufám.

Debaty se vedou také o tom, jestli by se tyto případy řešily v rámci správního, nebo trestního řízení. Jaké varianty navrhuje váš úřad?

Mohu přiznat, že jednou z variant, ke které inklinujeme, je správní řízení. Jednou z úvah je také to, že by řízení bylo další kompetencí zdejšího úřadu, ale opravdu to nechám na rozhodnutí politické reprezentace. My se vyjadřujeme aktivně ke všem variantám.

Dá se říci, kolik případů musíte ročně odložit, protože nedokážete prokázat zdrojový trestný čin, tedy kriminální původ peněz?

To je spíš dotaz na orgány činné v trestním řízení, protože když detekujeme podezřelé transakce, informace předáváme policii. Nechci ale znít, že tu odpověď házím na ně.

Dá se tedy říci, kolik majetku musíte po odložených případech takzvaně rozmrazit?

Bavíme se o řádech nižších jednotek miliard korun ročně.

V souvislosti se sankcemi jste také prováděli zvýšené kontroly realitních transakcí ruských činitelů. V polovině dubna jste tuto problematiku řešil se členy sněmovní Stálé komise pro kontrolu FAÚ. Někteří zákonodárci zmiňovali, že jste jim popisoval, že realitní kanceláře vám podezřelé transakce příliš nehlásí. Je to stále problém?

Aktuálně je ta situace daleko lepší a i realitní sektor k tomu přistoupil pozitivně. Zlepšení tedy registrujeme a mohu říct, že například s bankovním sektorem je spolupráce nadstandardní. Hlavně i v tom smyslu, že velká část bank je pod zahraničními subjekty, kde je na to kladen velký důraz. Je samozřejmě otázkou, jestli okruh povinných osob musí být tak rozsáhlý.

Řešíte, jestli vám všechny tyto povinné subjekty nahlašují poctivě podezřelé transakce?

Ano, řešíme. Je to v gesci našeho kontrolního oddělení. Každá transakce má bod A a bod B. Když nám bod B nahlásí transakci, zatímco bod A ne, jdeme se zeptat, proč tak neučinil.

Dá se říci, jaké subjekty vám podezřelé transakce příliš nenahlašují?

Nebudu to specifikovat. Pokud máme problém, řešíme ho v rámci našeho kontrolního oddělení.

Změnila problematiku válka? Máte pocit, že dané subjekty jsou více obezřetné? Ne všechny transakce mezi Českem a Ruskem jsou zakázané, přesto některé banky stornují platby automaticky.

Bankovní sektor na to zareagoval velice citlivě a nad rámec toho, co bylo jeho povinností.

Úřad bude apolitický

Když jste řešil s ministrem personální obsazení úřadu, řešili jste spolu také směřování úřadu? Vytyčil vám nějaké úkoly, cíle?

Od pana ministra jsem nikdy nedostal žádné konkrétní zadání, abych se zabýval konkrétními případy. Díky tomu, že jsem v tomto úřadu již dlouhou dobu, jeho problematiku znám. Jediné, co mi pan ministr kladl na srdce, bylo, abychom postupovali v souladu s platnými právními předpisy, což považuji za samozřejmost.

V čele úřadu jste vystřídal Libora Kazdu, který byl dlouhodobě spojovaný s expremiérem Andrejem Babišem. Měl by být úřad apolitický? A je podle vás špatně, když je šéf úřadu spojován s politiky?

Nahlížím na to tak, že si myslím, že FAÚ je naprosto apolitickým úřadem. Co se týče mé osoby, byl jsem vybrán v rámci standardního výběrového řízení. Nikdo mě sem neposadil zvenčí, nikdo mi nic neslíbil, já jsem se problematikou praní špinavých peněz zabýval celou profesní kariéru. Když jsem do úřadu před patnácti lety přišel, ani tehdy mě do pozice nikdo neinstaloval. Šel jsem standardní a transparentní cestou a nikdy jsem neměl přesah k žádné politické straně.

Můžete tedy garantovat, že pod vaším vedením bude úřad nezávislý, a to především na politicích?

Během celé své kariéry jsem neměl problém ráno vstát a podívat se do zrcadla. Takže mohu garantovat, že úřad bude apolitický.

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2022/financni-rozvedka-posiluje-zridi-oddelen-48707>